

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ioannis De Lvgo Hispalensis, Societatis Iesv, S. R. E. Tit.
S. Balbinæ Presbyteri Cardinalis, Disputationes
Scholasticæ, Et Morales De Virtute Fidei Divinæ**

Lugo, Juan de

Lugduni, 1656

Sectio I. Vtrum differentia inter actus honestos naturales & supernaturales
semper proveniat ex ipso objecto.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81031)

& perfectius possidendam, sed solum significatur, quod demonstratio ducit nos in notitiam obiecti illius, etiam si aliunde notum nobis non sit: ita quando dicitur fidei munus esse, ut firmissimè, & certissimè credamus res non apparentes, non excluditur, quod faciat etiam firmitus credi eas etiam res, quæ aliunde ratione naturali apparere nobis poterant.

36 Denique definitio exacta fidei hæc traditur à Suarez disp. 6. sect. 1. num. 5. *est assensus firmus in auctoritate Dei obscurè reuelantis fundatus, quæ plenior, & melior est, quàm illa, quàm ponit Coninch disp. 14. dub. 1. numero 3. Credere est alicui assensio propter diuinum testimonium assentiri.* Hoc enim totum competet assensui præstito etiam propter reuelationem Dei clarè cognitam, & cum euidencia in attestante, qui tamen non esset actus fidei, ut suprà diximus. Vnde neque etiam mihi omnino placet definitio habitus fidei, quam ponit Hurtado disp. 49. §. 1. hoc modo: *est habitus per se infusus, quo assentimur iis, quæ dicuntur à Deo, propter eius auctoritatem, & testimonium certo & absque formidine.* Neque enim in hac etiam definitione explicatur fidei obscuritas, nam cui reuelatio Dei clarè constaret adhuc assentiretur rei reuelatæ propter auctoritatem & testimonium Dei. Possumus itaque illam Suarez definitionem ita proponere, ut competat soli fidei infusæ; *Fides est assensus supernaturalis, firmus, & certus, in auctoritate Dei obscurè reuelantis fundatus.* Quæ definitio cum proportionem applicari potest habitui etiam fidei infusæ.

DISPUTATIO IX.

De Supernaturalitate actus, & habitus Fidei.

- SECTIO I. *Utrum differentia inter actus honestos naturales, & supernaturales, semper proveniat ex ipso obiecto.*
- II. *Actum fidei esse supernaturalem secundum substantiam.*
- III. *Habitum fidei esse per se infusum & in sua substantia supernaturalem.*
- IV. *Utrum species ad actum fidei debeant etiam esse supernaturales in substantia.*
- V. *An sint supernaturales apprehensiones precedentes actum fidei.*

VAMVIS hucusque de actu solum fidei loquuti sumus, nec adhuc ceperimus de habitu loqui; non tamen possumus de supernaturalitate actus loqui, quin simul de habitu supernaturalitate dicamus, ex qua potissimum, ut videbimus, supernaturalitas in ipso actu probatur. Ne ergo eandem postea quaestionem iterum tractemus, utriusque nunc supernaturalitatem probabimus. De voluntate autem credendi, & de iudicio euidenti credibilitatis, quod præcedit, an debeant etiam esse actus supernatura-

les dicemus infra, suo loco, quando de iis actibus fermo erit. Nunc tamen operæpretium erit permittere, & videre, an actus naturalis & supernaturalis debeant differre ex parte obiecti: hinc enim pendet, ut postea videbimus, probatio supernaturalitatis in actibus fidei.

SECTIO I.

Utrum differentia inter actus honestos, naturales, & supernaturales proveniat semper ex ipso obiecto.

SUPpono, dari virtutes naturales, & supernaturales, quæ non solum per accidens, sed per se sint infusæ à Deo, nec unquam naturæ virtutibus possint acquiri, de quibus agitur latè in tract. de virtutibus. Hoc supposito, difficultas est, quomodo actus harum virtutum differant ab actibus virtutum naturalium, an ex parte obiecti, an ex alio capite.

Prima sententia docet, differre ex parte obiecti formalis motui: nam de obiecto materiali non videtur esse dubium, quod per actus utriusque generis attingi possint, idem obiectum materiale, ubi gratia, restitutio alieni, vel abstinentia à peccato, tam potest eligi per actum naturalem, quam supernaturalem: differunt tamen in motu, propter quod volumus restituere, vel abstinere: aliquando enim est motuum naturale, aliquando supernaturale. Hanc videntur docere Caietan, Conrad, & Medina, quos refert Salas 2. tom. in 1. 2. tract. 11. disp. 6. num. 34. eandem sententiam defendit Valquez disp. 86. cap. 6. & multis adductis Suarez lib. 2. de gratia cap. 11. num. 8. & tom. 4. in 3. part. disp. 3. sect. 6. num. 10. & sect. sequenti, Lullius Turrianus opusc. 2. de gratia disp. 8. dub. 8. & opusc. 13. dub. 3. & Curiel in præsent. q. 109. art. 1. dub. 3. §. 4. conclus. 2. & art. 3. & alibi, aliquæ Recentiores communiter.

Secunda sententia extrema negat differre actus naturales & supernaturales ex parte obiecti materialis aut formalis; nam licet sint aliqui actus supernaturales, qui differunt ex parte obiecti à naturalibus, & è contra, qualis est visio beata Dei, & è contra odium Dei, nullus enim actus naturalis potest esse visio Dei, sicut nec actus virtutis supernaturalis potest esse odium Dei: Cæterum alij multi actus sunt, qui siue naturales sint, siue supernaturales, semper habent idem obiectum materiale, & formale. Differunt autem ij actus ex parte principij, unde refunditur differentia etiam essentialis in ipsam substantiam actuum, quatenus unus petit fieri à solo principio naturali, alter verò petit oriri à principio supernaturali. Denique addit hæc sententia, differre illos actus non per obiecta formalia quæ, sed per rationes formales sub quibus. Nam licet uterque actus tendat ad idem motuum; sub directa tamen ratione formali; nempe unus terminatur ad illud motuum, quatenus attingibile per actum naturalem, alter verò ad idem quatenus attingibile supernaturaliter, quæ non tam sunt duæ rationes obiectivæ, quàm duæ attingibiles provenientes ex diversitate actuum, quibus potest attingi. Hanc sententiam tenent post plures antiquos non pauci ex Recentioribus, Salas ubi suprà, P. Coninch de Moralitate actuum supernaturalium, disp. 5. dub. 1. 2. & 3. P. Granada in prima

nam partem in præmissis diff. 5. sect. 4. n. 13. & questione 12. tract. 5. diff. 8. num. 6. & in 1. 2. tract. 1. disput. 4. sect. 3. quibus videtur consentire P. Molina in Concord. diff. 7. §. Nosstram sententiam in fine, & diff. 13. & 14. & dispensatione 32. & alij Recentiores, quorum meminit P. Luisius Turrianus dicto opusculo 13. de gratia, & opusculo 15. cap. 7. n. 11. & 14.

Vtrique sententiæ aliquid dandum censeo. Dico itaque primò, loquendo de possibili, non repugnat actus virtutis naturalis, & infusus non distinguui ex parte obiecti materialis, aut formalis. In hac conclusione, loquendo de possibili non solum conveniunt Auctores secundæ sententiæ, sed etiam Pater Suarez dicto capite undecimo, numero sexto & trigesimo, ubi aperte fatetur non repugnare actus naturales, & supernaturales ferri ad eadem obiecta, & motiva. Ratio autem est, quia licet actus specificentur ab obiectis, non tamen tanquam à specificatiuo adæquato, sed solum inadæquato. Nam specificantur etiam in ordine ad principia: quare cognitiones, quas habent duo Angeli specie diversi, licet terminentur ad idem obiectum, & motivum, possunt adhuc differre specie per ordinem ad diversos intellectus, à quibus eliciuntur. Cum ergo habitus infusus habeat se per modum potentie in ordine ad suos actus, non mirum, quod possent differre specie actus, qui fiunt à sola natura, & illi, qui fiunt ab habitu infuso, licet habeant idem obiectum, & motivum; sufficit enim diversitas specifica principiorum, ut ab illa refundatur diversitas specifica in actus.

Confirmatur, quia per hoc præcisè, quod unus actus petat fieri à principio supernaturali, intelligimus, habere aliquod prædicatum intrinsecum, quod non haberet actus, qui non peteret fieri à tali principio: illud autem prædicatum est sufficiens ad differentiam specificam; nam per illud prædicatum actus esset supernaturalis entitativè; ille enim actus est entitativè supernaturalis, qui nunquam potest esse ex solis naturæ viribus; talis autem esset ille actus, nam semper deberet fieri, vel ab habitu supernaturali, vel à Deo miraculosè supplente minus habitus, ergo per illud prædicatum differret specificè, imò & genericè ab alio actu absque alia differentia proveniente ex parte obiecti.

Dices, eo ipso, quod ille actus petat fieri à principio supernaturali, iam supponitur obiectum esse supernaturale: alioquin si obiectum esset naturale, cur peteret principium supernaturale ad illud cognoscendum, vel amandum? Respondendo, argumentum habere multas instantias contra se; nam cognitio, qua Angelus cognoscit Leonem, petat per suam entitatem fieri ab intellectu Angelico, licet obiectum de se posset bene cognosci ab intellectu humano. Sic etiam licet illud obiectum posset cognosci à principio naturali, cognitio tamen, qua cognoscitur à principio supernaturali, petat omnino principium supernaturale. Ratio autem est, quia sicut natura intellectiva Angeli, licet sit superior, postulat tamen cognitionem sibi proportionatam circa ea etiam obiecta, quæ cognoscit natura inferior: ita per gratiam habitualement elevatur homo ad aliam naturam superiorem, & divinam, quare propter constitutus in illa natura superiori, postulat potentias, & operationes sibi proportionatas etiam in ordine ad obiecta, circa quæ versatur

Card. de Lugo de virtute Fidei divina.

natura inferior, seu ipse homo naturalis: cognitio itaque illa non ideo petat principium supernaturale, quia obiectum est supernaturale, sed quia est cognitio hominis ut constituti in statu, & natura quadam divina, & supernaturali; sicut cognitio Angelica, non ratione obiecti, sed quia Angelica est, petat principium Angelicum. Hoc modo distinguunt multi in anima Christi scientiam infusam, & scientiam naturalem, licet utraque terminaretur ad eadem obiecta naturalia, quia nimirum una oriebatur ex principiis naturæ, altera ex gratia, ut fatetur Pater Suarez dicto cap. 11. num. 30.

Dices secundò, loquendo de facto, probabilius videtur non ita differre omnes actus supernaturales ratione obiecti, ut ad illud ipsum obiectum, & motivum non possent terminari alij actus naturales. Non dico de facto dari actus naturales circa idem obiectum; sed solum non repugnare, quantum est ex parte obiecti, quod essent. Hæc etiam est iuxta auctores secundæ sententiæ, quibus addi potest Herize 1. part. diff. 38. cap. 4. qui convenit nobiscum, & num. 19. confirmat ex Sancto Thoma, & probari potest primò, quia non repugnat actum naturalem ferri ad obiectum actus supernaturalis, & contra. Fateor quidem, aliquos esse actus supernaturales, quorum obiectum non potest attingi eodem modo per actum naturalem: tales sunt visio clara Dei. Item cognitio intuitiva, vel quidditativa gratiæ, aut alicuius obiecti supernaturalis secundum substantiam, & alia similes; cæterum alia sunt cognitiones, & volitiones supernaturales, quarum obiecta, etiam si sint supernaturalia, possunt bene attingi per actum naturalem. Quando enim aliquis mihi narrat, Deum assumptisse hypostaticè naturam humanam; ego naturaliter audio illas voces, & per consequens naturaliter possum concipere totum illud obiectum, licet sit in se supernaturale, cur ergo non possum naturaliter affici circa illud obiectum supernaturale? idem est de beatitudine supernaturali, seu visione clara Dei; cur enim voluntas non poterit gaudere naturaliter, quando audit Deum præparasse & promississe sui visionem hominibus? Certe nullum est obiectum adeò supernaturale, quod non possemus naturaliter audire, si nobis naretur, & per consequens circa quod non posset intellectus & voluntas aliquos actus exercere. E contra verò nullum est obiectum adeò vile, & naturale, circa quod principium supernaturale non possit exercere suos actus, sicut nullum est obiectum adeò materiale, circa quod intellectus Angelicus non possit habere actum spirituales; nam potentia superior facile potest versari circa obiecta potentiarum inferiorum.

Secundò & in particulari probatur, quia non potest explicari illa differentia obiectiva inter hos actus naturales, & supernaturales. Loquamur enim prius de virtutibus moralibus, & comparemus misericordiam infusam cum misericordia naturali: utraque vult subvenire indigenti propter honestatem illius subsidij, neutra vult illam elemosynam propter Deum, alioquin iam non tam esset misericordia, quam charitas; quod idem dici potest de iustitia, utraque enim iustitia vult restituere, propter turpitudinem furti; quodcumque enim aliud motivum habeat; non erit iustitia, sed alia diversa virtus: & sic possumus discutere per omnes virtutes morales; ergo fatendum

Loquendo de facto, probabilius videtur non ita differre omnes actus supernaturales ratione obiecti, ut ad illud ipsum obiectum, & motivum non possent terminari alij actus naturales.

tendum est, posse versari aliquos actus naturales circa idem obiectum materiale, & formale, circa quod de facto versantur virtutes infusæ.

8 P. Vasquez *diff. disputatione* 86, docet illas virtutes morales differre ex parte motui, quatenus iustitia naturalis, verbi gratia, solum considerat hominem vt ciuem huius reipublicæ humanæ, cui continetur seruare æqualitatem erga suos conciuēs: iustitia verò infusa considerat eundem hominem, vt eleuatam ad beatitudinem supernaturalem, & vt ciuem illius ciuitatis cælestis, quam quidem vt sic decet reddere vnicuique quod suum est, & seruare æqualitatem erga conciuēs suos in eadem Ciuitate: quæ differentia potest considerari in cæteris virtutibus moralibus, & sufficit ad distinguendos actus ex parte obiecti: virtutes enim distinguuntur secundum diuersas politias, ad quas ordinantur subiectum, vt docet Aristoteles 3. *polit. cap. 3.*

9 Hic tamen dicendi modus difficilis est, primò, quia est contra experientiam manifestam: quam enim rati sunt, qui habent illud motiuum, quando bene operantur, & qui ideo velint subuenire indigenti, vel honorare parentes, quia considerant illos, vt conciuēs suos in politica cælesti. Modus sanè communis operandi hoc non habet: vnde fieret regulariter per eiusmodi opera misericordiæ, vel iustitiæ nihil nos mereri de condigno, nec etiam de congruo; nam (vt suppono) per actus merè naturales non meremur in ordine ad salutem æternam, quia non habent proportionem cum fine, aut præmio supernaturali. Deberent ergo magistri, & prædicatores instruere accuratè, & seriò plebem, vt in his actibus considerarent semper se ipsos, & proximos, vt conciuēs eiusdem politiæ cælestis, alioquin eorum opera nullius esse valoris ad salutem; ne in re tanti momenti ex defectu motui deciperentur: posset enim contingere, quod aliquis per longum tempus se exercens in operibus misericordiæ ex motiuo honesto misericordiæ, & compassionis, nihil profus lucraretur in ordine ad salutem, eo puòd non mouebatur ex motiuo decentiæ ad politiam superiorem. Quæ tamen omnia sunt planè contra communem modum concipiendi fidelium, & eorum, ad quos spectat plebem instruere.

10 Impugnatur secundo, quia circa illud primum motiuum naturale possunt versari actus supernaturales, & circa secundum motiuum possunt versari actus naturales. Prima pars probatur, ponamus enim alicui primò proponi credendum primum articulum fidei, scilicet, Deum esse, antequam proponatur credendus articulus de beatitudine supernaturali; certum est, posse hunc hominem credere illum primum articulum fidei diuinæ ante alios, siquidem non proponuntur omnes simul, sed successiue. Tunc vterius proponatur huic homini Deum etiam reuelasse, bonum esse restituere alienum, subuenire indigentibus, &c. potest etiam id credere fide diuinæ propter Dei reuelationem; potest item ex hac fide supernaturali moueri ad restituendum, vel dandam elemosinam; qui actus voluntatis videntur fore supernaturales, cum oriuntur ex cognitione fidei supernaturalis, & tamen non tendunt in motiuum illud, quatenus scilicet decet restitui, vel elemosinam hominem eleuatam ad finem supernaturalem; ergo circa primum motiuum naturale potest esse actus voluntatis supernaturalis. Secunda item pars probatur, quia possunt ego naturaliter

audire, Deum eleuasse nos ad beatitudinem supernaturalem; ergo possunt naturaliter gaudere de hoc obiecto; quidquid enim naturaliter proponitur ab intellectu, potest voluntas naturaliter amare, vel odio habere: ergo potero etiam naturaliter diligere proximos, vt conciuēs possibiles meos in illa beatitudine, & vt sic vel illis succurrere, vel restituere, &c. quamuis ergo beatitudo in se sit supernaturalis, potest tamen terminare actum naturalem, quò audiatur, & quò intelligatur, & per consequens quò ametur à voluntate. Quibus item argumentis impugnari potest modus, quo P. Suarez *lib. 2. de Gratia cap. 16.* explicare conatur differentiam inter hos actus ex parte obiecti, nempe penes conformitatem ad naturam rationalem secundum se, vel ad naturam rationalem, vt eleuatam per gratiam: qui modus parum differt à precedenti, atque adeo eisdem rationibus impugnatur, quæ facile contra ipsum possunt applicari, vt consideranti patebit.

Deinde loquendo de actibus virtutum Theologicarum, difficile potest assignari aliquid ex parte obiecti, vel motui, quod non posset attingi per actum naturalem: quæcunque enim perfectio cogitur in Deo, si homini proponatur, potest eam amare; cum sit bona, & voluntas possit naturaliter amare omne bonum sibi propositum.

11 Dicunt, actum dilectionis naturalis tendere ad Deum vt auctorem naturæ, per actum verò dilectionis supernaturalis ad Deum vt auctorem supernaturalem. Sed contra hoc est primò, quia vt supra dicebam, prius proponitur credendus articulus de existentia Dei, quàm de eleuatione nostra ad finem supernaturalem: prius ergo credit aliquis, Deum esse primum principium, & infinitè perfectum, quàm credat nos eleuasse ad salutem supernaturalem; quis autem dicat, illum hominem, qui credit Deum esse infinitè perfectum, creatorem omnium, remuneratorem item præscindendo à remuneratione naturali, vel supernaturali, & denique iis, qui Deum non diligunt superesse in inferno penam æternam, tunc inquam, hominem hac fide diuinæ instructionem non posse saltem potentia physica diligere illum Deum, quem iam credit? quod si diligit, videtur esse dilectio supernaturalis, cum oriatur ex fide supernaturali: omnis enim cognitio supernaturalis repræsentans aliquod bonum, mouet ad amorem supernaturalem eius boni; sicut omnis cognitio naturalis alicuius boni mouet ad amorem naturalem eiusdem boni, quia appetitus elicitus sequitur ad cognitionem eiusdem ordinis, sicut appetitus innatus consequitur ad naturam. Cum ergo possit dari cognitio supernaturalis de Deo nondum cognito auctore gratiæ consequens est, quod possit dari amor supernaturalis eiusdem Dei ita cogniti.

12 Secundo, quia sanctissimi etiam viri ex consideratione creaturarum naturalium, & visibilium mouentur ad amandum ardentissime earum factorem: quis autem dicat, illum amorem non esse actum charitatis, sed amorem naturalem? item si aliquis doleat super omnia de peccatis, eo quòd fuerint contra Deum eius creatorem, quem hoc ipso titulo debet super omnia diligere; quis neget hunc esse actum perfectissimum doloris, & per consequens supernaturalem? non ergo requiritur illud motiuum beatitudinis supernaturalis, ad hoc vt amor sit supernaturalis. Ratio autem est, quia quæcunque perfectio Dei est infinita, & per

per consequens amabilis per charitatem, cuius obiectum formale est infinita perfectio Dei, quæ non solum respicit in potentia producendi gratiam, sed etiam in aliis attributis diuinis: alioquin valde diminuta esset nostra charitas, quæ nempe non posset allici ab infinita sapientia, vel pulchritudine Dei, ab eius immensitate, æternitate, iustitia, & aliis perfectionibus ad ipsum amandum, sed solum à potentia, quam habet ad producendam gratiam, & alia accidentia supernaturalia.

13 Tertiò, potest ad hoc applicari argumentum supra factum, quia illa etiam perfectio Dei, nempe quod sit auctor rerum supernaturalium, potest cognosci per actus naturales: si quidem possum ego naturaliter illud audire, & percipere, ergo quantum est ex parte obiecti non repugnat, quod detur aliqua volitio naturalis, quæ ad ipsum terminetur: nam quidquid per intellectionem naturalem repræsentatur, & proponitur tanquam perfectio amabilis, videtur esse obiectum proportionatum ad aliquam volitionem naturalem, ut saepe diximus.

14 Simile argumentum fieri potest de actibus fidei, & spei, in quibus difficile assignabitur aliquid ex parte obiecti, quod non posset attingi per aliquem actum naturalem: nam in primis actus spei habet pro obiecto formali Deum, quatenus est beatitudo nostra sperata, vel ipsum etiam Deum ut auxiliatorem, à quo speramus, iuxta varias Theologorum sententias. Verumque autem videtur de se posse esse obiectum alicuius actus naturalis. Nam etiam heretici, & Iudei sperant videre Deum, & hoc non suis viribus, sed auxilio Dei, à quo sperant adiuuari, & tamen ille actus spei non oritur ex fide, & per consequens non est supernaturalis. Quod si dicas, illos non habere spem firmam sicut fideles, contra hoc est, quod illa firmitas non ostendit esse varietatem in obiecto materiali, aut formali, sed solum in modo tendendi ad illud, quam varietatem nos libenter dabimus, dummodo concedatur, posse utrumque actum habere idem materiale & formale.

15 Denique de actu fidei probatur eisdem argumentis, quia obiectum materiale saepe sapius est aliquid naturale reuelatum à Deo, ut constat, obiectum verò formale est reuelatio, & veritas Dei, utraque autem potest attingi, per actum naturalem, nam rusticus, cui falso proponitur à Parocho aliquod falsum pro articulo fidei, credit firmissimè illum errorem propter reuelationem Dei apparentem eodem modo quantum est de se, ac ceteros articulos vere fidei; & tamen ille assensus non est supernaturalis, cum sit falsus, sed naturalis, ergo potest assensus naturalis terminari ad idem motuum formale, ad quod terminatur assensus fidei diuinæ.

16 Dices: tunc esse valde diuersum motuum, quia vnus assensus terminatur ad reuelationem veram, alter ad apparentem: quare iam differunt ex parte motui formalis, reuelatio enim vera, & apparens valde differunt. Sed contra, quia illa differentia materialiter se habet in ordine ad motuum formale: non enim magis mouet reuelatio, quando reuera existit, quam quando non existit, cum in vtroque casu apprehendatur existens: nec ideo erit magis supernaturale obiectum in vno casu, quam in alio: nam siue gratia habitualis existat, siue non existat; qui tamen diceret gratia.

Card. de Lugo de virtute Fidei diuinæ.

tiam existere, in vtroque casu haberet aliquid supernaturale pro obiecto sui assensus: ita qui credit Deum aliquid reuelasse, siue id verum sit, siue falsum, semper habet pro obiecto reuelationem Dei, & per consequens aliquid supernaturale, si reuelatio est aliquid supernaturale; iam ergo constat, posse actum naturalem terminari ad illud obiectum supernaturale, non obstante supernaturalitate obiecti.

Ratio denique à priori est, quia, per se loquendo, non est supra totius naturæ vires credere aliquid propter Dei reuelationem: nam sicut possumus homini fide digno aliquid narranti credere & facilius Angelo; cur repugnabit credere Deo aliquid testificanti; immo non videtur verisimile quod homines in pura natura non possent accipere aliquod præceptum positum à Deo, quod si illud possent accipere iam oporteret credere, Deum illud præcipere, & per consequens crederent Deo dicenti se præcipere. Tunc autem haberent idem motuum formale, nempe veracitatem, & reuelationem diuinam. Confirmatur, quia lumine naturæ cognoscitur honestum esse, & debitum credere Deo aliquid reuelanti, quando adfuit motiva evidenter credibilitatis, ergo per naturæ vires potuisset tunc voluntas imperare intellectui assensum, quando adessent talia motiua; nam ut supra vidimus, quidquid voluntati naturaliter proponitur ut honestum, potest quantum est ex parte obiecti, terminare aliquem naturalem amorem ipsius voluntatis: voluntate autem imperante assensum, intellectus necessarîo obediret: subordinatur enim necessarîo voluntati: alioquin non cognosceretur esse honestum credere, si voluntas non posset efficaciter imperare assensum; nihil enim est honestum, nisi quod est vobibile à voluntate honesta.

Dico tamen tertiò, loquendo de facto, probabilius videtur, omnes actus virtutum moralium supernaturales, imò omnes actus supernaturales saltem voluntatis differre aliquo modo ex parte motui ab actibus naturalibus, qui de facto dantur, saltem per se loquendo. In hac conclusione conuenio cum Auctoribus primæ sententiæ. Eam autem sic declaro; quia eadem honestas temperantia, v.g. potest proponi voluntati dupliciter. Primo, ut lumine naturæ manifesta. Secundo, ut testificata à Deo consulente, vel præcipiente temperantiam. Primo modo proponitur per cognitionem naturalem, ad quam sequitur amor etiam naturalis illius honestatis. Secundo modo proponitur per fidem diuinam, ad quam consequitur actus supernaturalis eiusdem ordinis. Comparando ergo hos duos amores honestatis temperantiæ inter se, licet uterque tendat ad eandem honestatem; alter tamen tendit ad eam honestatem in se apparentem, alter ad illam honestatem in se apparentem, sed in reuelatione, & manifestatione diuinæ, quare iam ex parte motui apparet aliquid diuersum in vno actu, ac in alio, quod magis ex obiectionum solutione intelligetur.

Obiciēs ergo primò, quia tota illa differentia non videtur esse ex parte motui, sed ex parte cognitionis, qua repræsentatur motuum; cognitio autem non est motuum, sed applicatio motui; vnde ex varietate præcisæ cognitionis non debet variari amor obiecti: ergo si illi duo amores solum differunt penes diuersas propositiones eiusdem obiecti, non differunt ex parte motui formalis.

T 3 Respondeo,

17

18

Loquendo de facto, probabilius videtur omnes actus virtutum moralium supernaturales, &c. differre aliquomodo ex parte motui ab actibus naturalibus, qui de facto dantur, saltem per se loquendo.

19

Obiectio 1^a.

Respondeo, negando Antecedens; nam licet actus fidei repræsentans honestatem temperantiæ non sit motuum; obiectum tamen ipsius actus fidei est verè motuum. Obiectum autem non est sola honestas temperantiæ, sed honestas temperantiæ connexa cum reuelatione Dei, quod totum tenet se ex parte obiecti illius actus, & quod totum mouet ad amorem temperantiæ; nam totum illud mouet voluntatem ad amorem, quod suadet; non autem suadet solum honestas temperantiæ, sed etiam connexio, quæ apparet ex parte obiecti inter reuelationem Dei, & honestatem temperantiæ; ideo enim moueor, quia video Deum, qui menti non potest, testificari temperantiæ esse honestam. Datur ergo duplex quasi motuum. Primum est honestas temperantiæ, & hoc est motuum simul volitum per actum temperantiæ; alterum est connexio illius honestatis cum testificatione Dei, & hoc non est motuum volitum, sed tantum suadens ad amorem temperantiæ, & penes hoc motuum necesse est, quod differant omnes actus voluntatis, qui procedunt ex lumine fidei; ab illis, qui procedunt ex cognitione luminis naturalis, atque adeo quod detur inter illos aliqua differentia etiam ex parte motui.

20
Obiectio 2.

Sed contra obiectis secundò, quia obiectum motuum ipsius actus fidei diuinæ non est tale, vt non possit etiam terminare aliquem actum naturalem, vt supra probauimus; ergo quando de facto proponitur illud obiectum intellectui, poterit intellectus habere actum naturalem circa illud; & rursus ex hac fide naturali, poterit moueri voluntas ad volendum illud obiectum propter illud motuum creditum, qui actus voluntatis, cum oriatur ex cognitione naturali, erit etiam naturalis, & tamen non differt ex parte obiecti motui à volitione supernaturali, quæ oriatur ex fide supernaturali eiusdem obiecti.

Respondeo, licet obiectum motuum fidei possit, quantum est ex se, terminare actum naturalem, de facto tamen intellectum non elicere regulariter nisi assensum supernaturalem. Ratio autem est, quia Deus de facto voluit fidem esse principium meriti supernaturalis, vt videbimus infra, ideo proposito sufficienter motui fidei, Deus non concurret ad actum naturalem, sed loco illius ad supernaturalem, qui sit proportionatus ad meritum vitæ æternæ.

21
Obiectio 3.

Tertiò obiectis, quando de facto aliquis rusticus deceptus à suo Parocho, credit aliquem articulum falsum existimans esse verè reuelatum à Deo: credit etiam firmissime, & propter idem motuum, propter quod crederet, si esset verus, scilicet propter reuelationem primæ veritatis; & tamen ille assensus tunc est naturalis, cum non sit fidei diuinæ, ergo potest dari de facto actus naturalis, qui ex parte motui nullo modo differat ab actibus supernaturalibus. Respondeo, ideo in conclusione loquutus sum nominatim de actibus voluntatis. Ceterum si velimus eam extendere etiam ad actus intellectus, adhuc potest in aliquo sensu locum habere. Nam licet in prædicto casu ille rusticus habeat verè pro motui reuelationem Dei, & non testimonium Parochi, quia eodem modo assentitur, quantum est de se, huic articulo, & aliis; adhuc tamen non habet pro motui reuelationem veram, sed apparentem; nam illi duo actus differunt ex parte motui in hoc sensu, quod licet neutri appareat ex parte

motui aliquid diuersum, vnus tamen illorum, nempe supernaturalis, exigit per suam essentiam in motui veram existentiam, quam alter actus nullo modo exigit, quod sufficit ad hoc, vt saltem materialiter differant ex parte motui, licet non formaliter, hoc est, non appareat aliquid prædicatum in motui vnus, quod non appareat etiam, & cognoscatur in motui alterius; in actibus autem voluntatis datur etiam hæc differentia in motui actuum naturalium, & supernaturalium: nam semper in motui actus supernaturalis apparet esse reuelatum à Deo, quod non apparet in motui virtutum naturalium voluntatis, vt dictum est.

Sed contra obiectis quarto, in prædicto casu voluntas credendi illum articulum falsum propter reuelationem Dei habet ex parte motui eadem conditiones apparentes, quas habet voluntas credendi articulum verum; & tamen in eo casu voluntas illa est naturalis; ergo etiam in motui actus voluntatis naturalis nihil apparet diuersum à motui voluntatis supernaturalis. Respondetur facile negando minorem, nam licet tunc assensus sit falsus & naturalis: voluntas tamen impetrans illum assensum est bona, meritoria, supernaturalis, procedens ex eodem habitu infuso pie affectio- nis; & quidem tantam habet difficultatem intellectus in credendo illo articulo falso, quantum in credendo articulo vero; quare ad volendum illum articulum credere, pariter indiget auxilio Dei, quod auxilium erit supernaturale, cum detur ad actum bonum & meritorium.

Obiectis quinto voluntas ipsa credendi est supernaturalis, & tamen non oriatur ex cognitione fidei, sed ex cognitione euidenti, qua cognoscitur honestas credendi; ergo non omnis voluntas supernaturalis habet de facto ex parte motui lumen fidei. Respondeo distinguendo consequens; non habet ex parte motui lumen fidei, quasi in actu secundo hoc est, obiectum creditum, concedo, non habet lumen fidei quasi in actu primo hoc est, obiectum, vt credibile; nego. Illud autem iam inuoluit aliquo modo lumen fidei; iam enim illuminatur à connexione, quæ apparet inter illud obiectum, & reuelationem Dei vt iudicamus illud esse credibile, seu posse credi, quod sit reuelatum.

Dices, sicut honestas credendi potest de facto cognosci per actum euidenter supernaturalem, & amari per voluntatem supernaturalem; cur honestas etiam temperantiæ non poterit de facto cognosci per actum supernaturalem, & amari per voluntatem supernaturalem quæ non supponit ex parte motui lumen fidei? Respondeo de possibili non esse repugnantiam; de facto tamen non fieri, quia Deus voluit propter plures congruentias, fidem esse principium totius nostre iustificationis, & salutis, atque ideo nullum fieri actum meritorium etiam de congruo, qui non oriatur ex lumine fidei, vt videbimus infra.

Hinc obiter dissoluitur aliud argumentum, quo vtitur P. Suarez in præfati dist. lib. 2. cap. 11. Soluuntur enim 18. contra nostram secundam conclusionem, quæ est, quia nimirum si motuum actus naturalis possit terminare actum supernaturalem, & è contra, sequitur non esse in potestate hominis elicere actum supernaturalem: homo enim de se solum poterit operari circa obiectum propositum; ad Deum autem spectabit determinare, quod actus fiat naturalis vel supernaturalis. Ad hoc, inquam,

quam, facile respondemus negando sequelam; quia licet motuum actus fidei, & omnium, qui ex ipso procedunt in voluntate, sit tale, ad quod potuissent terminari actus naturales; de facto tamen Deus non concurrat ad actus naturales; sed supernaturales propter rationem supra positam, atque adeo quoties homo de facto operatur circa illud motuum, operatur actu supernaturali.

Eodem modo soluitur aliud argumentum eiusdem Auctoris *ibi num. 13.* contra eandem nostram secundam conclusionem: quia nimirum sequetur actus supernaturales, quos de facto habemus, non esse supernaturales ex suo motu, vel obiecto, si quidem ad idem motuum potuissent terminari actus naturalis: consequens autem dicit, esse absurdum, tum quia destrueretur fundamentum necessitatis gratiae supernaturalis; tum quia est contra Sanctum Thomam *prima secunde, quaestione centesima nona, articulo secundo, ad primum & secundum, & quaest. 62. art. 1. & quaest. 68. art. 3.* ubi vult actum supernaturalem versari circa obiecta supernaturalia. Respondetur tamen, loquendo de facto, actus supernaturales versari circa motuum supernaturale, hoc est, quod de facto exigit auxilium supernaturale, ut vidimus, non tamen ita supernaturale, ut non potuissent terminare actum naturalem, neque ex hoc destruitur necessitas gratiae supernaturalis ad hos actus; quia haec necessitas non probatur ex motu, vel obiecto, sed ex proportionem, quam hi actus habent cum beatitudine supernaturali, & ex infusione habituum supernaturalium, qui de facto infunduntur à Deo, & arguntur actus esse supernaturales, cum non dentur ad facilius, sed ad simpliciter; nam experientia docet habitus infusus non facilitare, ut alibi probatur, atque ideo ostenditur defectus potentiae naturalis ad talem actum, de quo alius. Ad id verò quod affertur ex Sancto Thoma, Respondeo *d. quaest. 62.* non loqui de supernaturalitate obiecti, sed actuum; in illo autem *art. 3. ad 1. & 3.* videtur recurrere ad supernaturalitatem beatitudinis, quam charitas supernaturalis videtur habere pro obiecto, dum tendit in Deum ut auctorem illius boni supernaturalis. Alibi verò videtur distinguere virtutes naturales, & supernaturales à diuersa regula rationis, quam respiciunt, vel à diuerso fine ad quem ordinant subiecta. Videatur *part. 2. quaestio 63. art. 3. & 4.* Haec omnia locum habent in nostra sententia. Fateamur enim, de facto virtutes supernaturales habere diuersam regulam non solum formalem, sed etiam obiectiuam à regula virtutum naturalium, cum habeant pro regula aliquid reuelatum à Deo. Item ordinare hominem ad diuersum finem, hoc est, ad beatitudinem supernaturalem; quam ordinationem de facto non credit homo firmiter, nisi per fidem diuinam, & per consequens non potest velle illam, vel amare Deum ut auctorem illius, nisi per actum supernaturalem ortum ex fide supernaturali. Non tamen oportet quod charitas non possit amare Deum nisi ut auctorem beatitudinis supernaturalis, potest enim diligere etiam alias perfectiones Dei, ut reuelatae sunt. Sed tamen sufficienter distinguitur à dilectione naturali per hoc quod possit etiam amare Deum ut auctorem beatitudinis supernaturalis, quod de facto non potest debito modo praestare dilectione naturalis, quia non oritur ex fide. Denique omnes virtutes infusae tendunt in Deum, ut auctorem supernaturalem dupliciter: scilicet, ut in auctorem harum virtutum, & ut in

finem, qui per has solas virtutes potest adquiri virtutes autem naturales nullo modo tendunt in Deum, ut auctorem supernaturalem.

Denique ad maiorem abundantiam, concedere possumus, nunquam de facto reperiri, per se loquendo, actum fidei supernaturalem, qui non differat ex parte motui intrinseci, & obiecti formalis ab aliis actibus naturalibus, qui de facto sunt: nam actus naturalis terminatur ad reuelationem apparentem, quae licet non differat specie à reuelatione vera, ad quam terminatur actus fidei supernaturalis, differt saltem numero: neque ad illam eandem potest de facto actus supernaturalis terminari: non ergo habent de facto idem omnino motuum, & obiectum formale actus naturalis & supernaturalis. Dixi tamen, saepe, *per se loquendo*, quia nolo disputare, an aliquando possit per accidens actus naturalis tendere ad idem obiectum materiale, & formale, v.g. quando ex circumstantia extrinseca actus esset malus, & ideo Deus negaret ad eum actum concursum supernaturalem: quod rarissimum erit, & ad nostrum intentum parum refert.

SECTIO II.

Actum fidei esse supernaturalem secundum substantiam.

Suppono communem distinctionem entis supernaturalis in 'supernaturale quoad substantiam, & supernaturale quoad modum. Illud dicitur, quod in sua entitate tale est, ut nunquam ex naturae viribus esse possit, ut lumen gloriae, vnio hypostatica, &c. Hoc verò dicitur, quod licet ex naturae viribus posset fieri; attamen hic & nunc à Deo praeter naturae exigentiam fit, ut visus caeco restitutus, rosa hyeme producta, &c. Hoc supposito, certum videtur, actum fidei supernaturalem esse aliquo ex his modis contra Pelagium, & eius reliquias docentes fidem esse posse à nobis, contra quos late Augustinus *de praedestinatione Sanctorum, & de bona perseverantia*, S. Prosper *contra Cassianum à cap. 36. & dub. 8. ad capitula Gallorum, & dub. 1. ad Iennenses lib. 1. de vocatione gentium à cap. 23.* (alias 8.) S. Fulgentius *lib. de incarnatione cap. 8. ex variis Scripturae locis*, praesertim ex Paulo ad Ephes. a. *Saluari estis per fidem, non ex vobis; Dei enim donum est*, ad Philip. 1. *Vobis datum est per Christum, ut in eum credatis*. Et alibi saepe, propter quae loca haec veritas recepta est à Conciliis infra afferendis, quibus addi potest Censura Pij V. & Gregorij XIII. in Bulla contra propositiones Michaelis Baii, cuius 24. propositio, haec erat: *Absurda est sententia eorum, qui dicunt, hominem ab initio dono quodam supernaturali, & gratuito super conditionem naturae suae fuisse exaltatum, ut fide, spe, & charitate Deum coleret*: cui similes erant propositiones 22. & 27. Quaestio ergo est, an actus fidei sit supernaturalis primo modo, an solum secundo.

Prima sententia negat esse supernaturalem secundum substantiam, sed dicit esse solum quoad modum; ita Caiet. 1. 2. *quaest. 109. articulo 4. & 2. 2. quaest. 171. artic. 2. ad 3.* Palud. in 3. d. 23. *quaest. 3. & tertio dicendum est, & in 4. d. 14. q. 2.* Capreolus in 1. d. 17. q. 1. *artic. 3. ad argumenta Aureoli contra primam conclusionem, & ad argumenta 4. lo-*

26

27

Ens aliud supernaturale quoad substantiam, aliud supernaturale quoad modum.

28

Prima sententia.